

Zorgverbetering Kiki Lombarts, hoogleraar professional performance

Een vrouw is beter af bij een vrouwelijke arts

Vrouwelijke patiënten sterven minder vaak als ze een vrouwelijke arts hebben. Ook kampen ze dan minder met complicaties na een operatie. Nu het aantal vrouwelijke artsen gestaag groeit, durft hoogleraar Kiki Lombarts te dromen van zorg waarbij artsen meer naar patiënten luisteren en ook met ze meelevend.

Ellen van Gualen AMSTERDAM

Hoe de beleving van een arts en een patiënt milieuvriendelijker uit elkaar kan liggen, werd Kiki Lombarts (56), hoogleraar professional performance in Amsterdam UMC, duidelijk toen ze voor een onderzoek met twee mannen aan tafel zat. De patiënt vertelde over het slechte nieuws dat ze had gekregen: ze had een tumor die zo snel mogelijk moest worden verwijderd. Haar chirurg zette alles in het werk om zijn patiënt de volgende week nog op de operatietafel te krijgen.

"Hij had voor zijn gevoel veel compassie getoond door dat zo te regelen, maar zijn patiënt voelde dat helemaal niet. Die was alleen maar bezig met het feit dat ze een tumor had en dat ze daar niet met de arts over kon praten," vertelt Lombarts.

Graag zou deze hoogleraar dat anders zien. Het was medisch gezien inderdaad belangrijk dat deze patiënt snel werd geholpen, maar bij goede zorg hoort ook medeleven van de arts een eigen gesprek. Laten dat nu net 'vrouwelijke kwaliteiten' zijn, die in de zorg nog weinig waardering krijgen. Van oudsher is geneeskunde een mannelijk beroep, dat draait om wetenschappelijk bewezen behandelingen of daadkracht.

"Je kunt natuurlijk niet zeggen dat alle vrouwelijke artsen beter zijn dan alle mannelijke artsen," waarschuwt Lombarts, "maar het beeld - dat nogal eens heerst, zeker bij oudere generaties - dat mannelijke artsen beter zijn, moeten we laten varen. Een enkele studie bevestigt dat, integendeel."

Sterker, de hoogleraar durft de stelling wel aan dat de zorg verbetert als er meer waardering komt voor 'vrouwelijke kwaliteiten'. Juist als artsen compassie tonen voor hun patiënten, hebben die meer vertrouwen in de behandeling en volgen ze de adviezen ook beter op.

Betere behandeling
Lombarts zou het liever over 'menselijke kwaliteiten' willen hebben, want ze wil niet stigmatiseren. Maar ja, soms moet je het duidelijk benoemen om iets voor elkaar te krijgen. Je zou namelijk denken dat die 'vrouwelijke kwaliteiten' vanuit de zorg binnenkomen als er meer vrouwelijke dokters komen, maar zo werkt het niet - intussen is immers al meer dan de helft van de dokters vrouw. 'Vrouwelijke dokters passen zich vanzelf aan aan de mannelijke cultuur op de werkvloer.'

'Patiënten krijgen een betere behandeling als ze een vrouwelijke arts hebben'

Kiki Lombarts: 'Wat doe je als een patiënt op de operatietafel overlijdt? Is er dan ruimte voor medelijden?' FOTO: MARLEA VAN BUREN

'Kabinet wilde alle Duitsers het land uit'

Verlang je naar mij zoals ik naar jou? Alen Gazi, wat moet dat tischen worden als ik echt terugmoet naar Duitsland? Ik denk dat ik dan kapot zou gaan van verlangen. Was getekend 'Walli' in een brief aan haar man 'Theo' op 25 juni 1946 vanuit Mariënbosch in Nijmegen. De brief werd gisteren openbaar gemaakt door het Nationaal Archief in Den Haag, dat elk jaar dossiers openit waarvan de geheimhouding is vervallen.

Chris van Mersbergen AMSTERDAM

Alle Duitsers die in Nederland woonden, moesten worden uitgestuurd. Daartoe zette de Nederlandse regering na de Tweede Wereldoorlog operatie Black Tulip in gang. Het Nationaal Archief heeft gisteren documenten daarvan openbaar gemaakt.

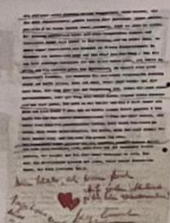
Wat Walli en Theo precies waren, weten ze bij het archief niet. Walli typt in het Duits en klaagt dat Nederlandse typemachines anders zijn dan Duitse. Tegelijk gebruikt ze soms Nederlandse woorden. Daarover verontschuldigt ze zich dan weer tegenover Theo. Uit de brief valt op te maken dat hij ook in Nederland woont, maar niet met een eenzijdig Duitsland wordt bedreigd.

Operatie Black Tulip
Het verhaal van Walli past in operatie Black Tulip. Onder die naam probeerde de Tweede Wereldoorlog in 1945 Duitsers massaal het land uit te zetten. Daarvoor werden ze vastgezet in Interneringskampen, waarvan Mariënbosch het grootste was.

Zie moet ook naar Nijmegen zijn terechtgekomen. In een tweede brief, gericht aan Duitsers die een ander kamp in Nederland, schrijft ze dat ze op kantoor werkt en dat het om haar heen één grote bende is. 'Er ligt zoveel rommel dat je amper lopen kunt.'

Het kabinet wilde met Black Tulip de naar schatting twintigduizend Duitsers die in Nederland woonden, het land uitzetten. Dat gebeurde niet met zachte hand en het liefs tegen zo laag mogelijke kosten. Duitsers mochten slechts een klein geldbedrag en de hoogstnodige spullen meenemen naar het kamp, de rest werd in beslag genomen. Meubilair dat in de kampen nog van pas kon komen, werd voor dat doel geconfisqueerd. Alles om de kosten te drukken in de economisch zware wederopbouwstroom. De erbarmelijke omstandigheden waaronder Duitsers in Mariënbosch moesten verblijven, leidde in de jaren daarna zelfs tot internationale ophef.

De operatie stulste in binnen- en buitenland op verzet. Wat moest gebeuren met een Duitse vrouw die niet een Nederlandse man getrouwd was? Moest zo'n gezin worden gescheiden? Zo was te doen met goedwillende

'Een deel van de brief van Walli aan haar man Theo, geschreven in Mariënbosch. FOTO: NATIONAAL ARCHIEF'

Duitsers, die al een paar decennia in ons land woonden en volledig waren geïntegreerd? Stukje bij beetje werden de plannen afgewerkt: alleen aantoonbaar 'foetus' Duitsers werden uitgezet, de teller stakte uiteindelijk bij een kleine 3700. Anderen konden met een 'overlandingsverklaring' van hun bedreigde status worden verloofd.

Duitse vrouwen
Duitse vrouwen bezorgden overheidsfunctarissen na de oorlog de nodige hoofdbreken. Doordat veel Duitse soldaten waren gearresteerd, was de vrees dat vrouwen massaal voor de lefde naar Nederland zouden trekken. Gezien de nationaalsocialistische opvoeding van deze vrouwen

Men vreesde dat Duitse vrouwen voor de lefde naar hier zouden komen

een 'onverkwikkelijke' zaak, schreef een ambtenaar een paar jaar na het einde van de oorlog in een memo, dat gisteren ook openbaar werd. Op het moment van schrijven waren er al dertienduizend Duitse vrouwen in Nederland, zovast te lezen. Die konden maar beter niet te onvrede worden behandeld, anders zou het gevaar ontstaan dat zij met hun gezin hun heil bij lotgenoten zouden zoeken. Dus was het advies: help een vrouw die met een Duits accent de weg vraagt of een brood bestelt bij de bakker, hoe 'begrijpelijk' het ook zou zijn om haar met een snaar de rug toe te keren.

Hoe het Walli en Theo uiteindelijk is vergar, is onbekend. Zelf blijft ze optimistisch: 'Op ieder afscheid volgt een 'Wiedersehen'.'

Soestdijk vreesde afulsterpraktijken

Nationaal Archief wordt niet de enige die er zo over denkt, staat er. Harde maatregelen zijn nodig, aldus de briefschrijver. Dat alleen wegprouwen van P. albrecht het onschuldig maken van zijn handelingen bij deze affaire, kan de inwoner betrouwbare maken. Veel liefs. Juliana en Tellegen konden elkaar erg goed. Wat de affaire precies is, wordt niet duidelijk uit het toezend briefje.

Er is dus werk aan de winkel om de zorg voor patiënten te verbeteren, want onderzoek wijst uit dat patiënten een betere behandeling krijgen als ze een vrouwelijke arts hebben. Vooral van vrouwelijke patiënten kunnen die dokters levens redden.

De hoogleraar pakt een boekje met een schat aan informatie ze houdt daarin de cijfers bij van wereldwijde studieresultaten. Die legten er niet om, vertelt Lombarts, voordat ze een paar opvallende opnoemt: 'Als een vrouw met hartinfarct op de spoedeisende hulp binnenkomt en door een mannelijke cardioloog wordt behandeld, dan is de kans twee tot drie keer groter dat ze overlijdt dan als ze is behandeld door een vrouwelijke cardioloog.'

Cultuurverandering
In Canada heeft een groot onderzoek laten zien dat vrouwen die bijvoorbeeld een baarmoeder of blinde darm laten verwijderen, 15 procent meer kans op negatieve uitkomsten hadden als ze door een mannelijke chirurg werden geholpen. En een Amerikaanse studie heeft laten zien dat 3200 sterfgevallen op een miljoen ziekenhuisopnames van oudere patiënten kunnen worden voorkomen als mannelijke interneristen even goed zouden presteren als hun vrouwelijke collega's, bijvoorbeeld bij patiënten met urineweginfecties, nierfalen of maagbloedingen.

Daarom wil Lombarts graag wat het de zorg kan brengen nu het aantal vrouwelijke dokters snel toeneemt. Zie het als haar missie om een cultuurverandering teweeg te brengen: 'Alle artsen willen uiteindelijk de beste zorgen leveren. Laten we daarom kijken wat we kunnen leren van de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke artsen.'

Dat zal soms pijnlijke zijn voor mannelijke dokters. Haar conclusie dat vrouwen beter af zijn bij een vrouwelijke arts, viel niet bij iedereen in goede aarde. Zelf ziet ze die boodschap niet als een probleem. 'Ik vind het ontzettend interessant om te zien waar we staan. We kunnen nu bekijken welke kant we op willen en wat we daarvoor nodig hebben. Dat betekent dus ook dat mannen zich moeten aanpassen. Dat hebben vrouwen de afgelopen decennia al gedaan, die hebben hun mannelijke kwaliteiten goed ontwikkeld. Als wij vinden dat er voor de beste zorg ook meer 'vrouwelijke' vaardigheden, zoals communicatie en compassie, nodig zijn, dan zullen artsen zich moeten aanpassen.'

Vrouwvriendelijk
Wat het precies is waardoor de resultaten van vrouwelijke artsen beter zijn, weet Lombarts niet. Komt het doordat ze minder snel opereren? Omdat ze de protocollen in een ziekenhuis beter volgen? Of gaan ze meer het gesprek aan met patiënten? 'Daar moet goed onderzoek naar komen.'

U leest het goed: moet er komen. Ook tegen haar eigen verwachting in is dat onderzoek nog niet gestart. 'Als ik concludeer dat een groene pijl beter werkt dan een blauwe, dan willen artsen meteen weten waardoor dat komt. Bij de conclusie dat vrouwelijke patiënten beter af zijn bij vrouwelijke artsen, gebeurt dat niet. Helaas. Ik hoop dat we hier allemaal van kunnen leren als we het wil uitzoeken.'

Zelf zou de hoogleraar het liefst op een afdeeling met 'menselijke kwaliteiten' werken, ergens in een ziekenhuis, gaat experimenteren. 'Ik denk bij chirurgie, daar hoor je geregeld over dat het er vrouwvriendelijker aan toegaat. Ik denk dat daar nog veel te winnen is. Ze zou chirurgien en patiënten samen aan de tafel zetten om te bedenken wat er moet verande-

3200

Als mannelijke interneristen even goed presteren als vrouwelijke, dan kunnen op elke 1 miljoen opnamen van oudere mensen 3200 doden worden voorkomen.

Patiënten centraal
Ze weet hoe fijn het voor patiënten is als een arts meer 'vrouwelijke kwaliteiten' heeft, met ze meeleeft, de tijd neemt voor een goed gesprek. Jaren geleden kreeg ze borstkanker en belandde zelf als patiënt in de sprekkamer. 'Natuurlijk is het bij mij een operatie belangrijk dat een arts bepaalde checks doet, maar het is ook prettig als die ook heeft voor jou als persoon. Je wilt als patiënt geen nummer zijn. Pas als je weet dat de chirurg jou ziet, voel je je veilig.'

Als het aan Lombarts lag, kwam er zelfs een vak 'compassie' in de opleiding geneeskunde. Want, zegt ze, er is zoveel bekend over hoe de zorg beter kan worden als artsen zich in hun patiënten inleven. Bovendien: 'Er wordt wel eens gezegd dat die opleidingen meer empathische studenten moeten selecteren, maar we weten dat studenten empathischer bij de studie binnenkomen dan dat ze vertrekken. Daar gaat dus iets fout in de opleiding.'

Ook de patiënten kunnen bij zichzelf te rade gaan. Die zijn soms eerlijker over hun klachten tegen een vrouwelijke arts dan tegen een mannelijke. 'Artsen zullen niet altijd vragen wat ze willen. Patiënten kunnen natuurlijk wel altijd zelf aangeven wat hun klachten zijn en waar ze behoefte aan hebben.'

Lombarts heeft zo haar ideeën over hoe de zorg beter kan. Vraag haar wat er over tien jaar anders is bij een beroep aan een ziekenhuis en haar ogen beginnen te glinsteren. 'Dan is er meer aandacht voor de patiënt. En kunnen alle artsen al hun talenten in de sprekkamer laten zien, zowel mannen als vrouwen.'

'Patiënten zijn soms eerlijker over hun klachten tegen een vrouwelijke arts dan tegen een mannelijke'

Op Paleis Soestdijk is, ten tijde van kroonprins Juliana en prins Bernhard, gevraagd voor 'afulsterpraktijken'. Dat valt op te maken uit een handgeschreven briefje aan Marie Anne Tellegen, die vanaf de bevrijding voertien jaar directrice was van het Kabinet der Kroonprins. Ook dit briefje werd garteren in vggingen door het Nationaal Archief. Onder de brief staat een paar, dit door het

VERVOLG OP WERELDNIJWU